

Kentleşme Sürecinde Yetişkinlerin Eğitim Gereksinimi: Ankara Mamak İlçesi, Tuzlucaıyr Semti, Ege Mahallesi Örneđi*

Mehmet BİLİR**

ÖZ: “Kentleşme Sürecinde Yetişkinlerin Eğitim Gereksinimi” konulu bu araştırmanın iki temel amacı vardır. Birincisi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Halk Eğitimi Bölümü son sınıf öğrencilerine çalışma alanını yakından tanıtmak ve alan araştırmasının yöntem ve pratiklerini kazandırmaktır. İkincisi; Araştırma bulgularını Mamak Halk Eğitimi Merkezi ile paylaşarak merkezin çalışmalarına bilimsel destek sağlamaktır. Araştırma, 248 kadın, 177 erkek toplam 425 yetişkin üzerinde yapılmıştır. Araştırmada yetişkinlerin eğitim gereksinimlerini belirlemek için görüşmeli anket formu (51 madde) kullanılmıştır. Yüz-yüze görüşme tekniğiyle toplanan verilerin analizinde frekans (f) ve yüzde (%) dağılımları kullanılmıştır. Araştırmanın sonuçları, 1. Araştırma sürecinde öğrenciler önemli deneyimler kazanmıştır. 2. Araştırmaya katılan yetişkinlerin (N=425) % 12.7’si hiç okuma-yazma bilmemektedir. % 8.5’i ise okur-yazar fakat diploması yoktur. Diplomalı okur-yazar yetişkinlerin (N=351) % 64’ü almış oldukları eğitimi yaşamlarını sürdürmek için yeterli bulmamaktadır. 3.Yetişkinler, geçimlerini sağlayacak beceri kurslarının yanı sıra,ana-çocuk sağlığı,beslenme ve ev ekonomisi konularında da kurs açılmasını istemektedirler. Kursların evlerin yakınında açılmasını istemektedirler. Aksi halde,eşinin izin vermemesi, parasızlık,yaşlılık ve ev işleri gibi katılma engelleri bulunmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Kentleşme, Eğitim gereksinimi,Yetişkin

The educational needs of adults in the process of urbanizing (Mamak Administrative District of Ankara, Tuzlucaıyr Neighborhood, the case of Ege district)

ABSTRACT: This study on educational needs of adults in the process of urbanization process has two basic aims. The first aim is to introduce the field of work to the students in the last year of their study in the Adult Education Department of the Faculty of Educational Sciences of Ankara University and to equip them with the methods and practices of field study. The second aim is to provide scientific support to the studies of Mamak Adult Education Center by sharing the findings of the study with them. The study was carried out on a total of 425 adults of whom

* Yrd.Doç.Dr. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Öğretim Üyesi

*Araştırma,1999 yılında Ankara Üniversitesi Halk Eğitimi Bölümü VII.yarı yıl Programında yer alan “401 Kodlu Halk Eğitimi ve Toplum Kalkınması Alan Çalışması” dersinin bir gereği olarak planlanıp yürütülmüştür.

Bu süreçte Halk Eğitimi Bölümü son sınıf öğrencileri; Kemal Bozkurt, Serbülent Kurnaz,Cengiz Cer, Cuma Köseul, Ali Kara, Necati Duran, Yakup Kaygusuz, Tolga Atalay, Kamil Sezer, Mustafa Kandemir, Zeynep Çelik, Elif Şimşek, Neval Kızılırmak, Miyase Erdem, Yeşim Özbay, Yeliz Boynukısa, Fatma Eken.,bilgi toplama aracının geliştirilmesi,çalışma grubunun oluşturulması,aracın uygulanması sürecinde görev almışlardır.

248 were women and 177 men. A questionnaire (51 items) with interview was used to determine the educational needs of adults. Frequency (f) and percentage (%) were used in the analysis of the statistical data collected with face-to-face interview. The results of the study are as follows: 1. The students gained significant experience during the study. 2. 12.7% (N=425) of the adults participating in the study were illiterate. 8.5 % were literate but held no diploma. 64% (N=351) of the literate adults holding diplomas did not find their education adequate to carry on with their lives. 3. The adults want vocational-skill courses that will provide them with a livelihood, as well as courses on mother-child health, nutrition and home economics. They want the courses to be opened close to their homes; otherwise they have such obstacles as their spouse not giving permission, poverty, age, and household chores.

Key Words: Urbanization, Need of education, Adult.

GİRİŞ

Köyü içinden canlandıramadığımız, köy-şehir ikiliğini ortadan kaldıramadığımız, köyü ve köylüyü kalkındıramadığımız için köylü, köyünden kalkıp kente gelmiştir. Çünkü, tarımsal kültürü çeşitlenmemiş köy toplumunda mevsimlik işsizlik yaygındır (Geray, 1969.s.116). “Şehrin (İstanbul’un) toprağı taşı altındır, ”ve”Kırk kulplu kazan bir kulpundan tut sende kazan” gibi olumsuz söylemlerin etkisiyle, iş umudu ile gelenlere kentler, sanayileşmesi olmadığından yeterli tarım dışı iş olanakları sunamamıştır.

Geldikleri yörelere göre kesim kesim kente yerleşen bu insanlar (Şenyapılı, 1978,s.76) baskın bir hemşehri kümelenmesi oluşturmuşlardır. Bu yapı onları kentteki yalnızlığa ve kent sorunlarına karşı güçlü kılarken, kent yaşamından ve kentleşme sürecinden uzak tutmuştur/tutmaktadır. Köyden kente göçen bir kişinin temel sorunu, konut sorunudur. Konut konusunda en temel eşitsizlik ise ulaşılabilen konut pazarının türünü sınırlayan gelir düzeyi ile ilişkilidir (Castells, 1997.s.35) Sürekli bir işi ya da hiçbir gelir güvencesi olmayan insanlar, toplumun saptadığı normlar ya da standartlar içinde konut sorununu çözemediği için, çözümü kent ve kentlinin standardı dışında gecekonduda yapmakta bulmuştur. Çünkü şehirde varlığını sürdürmenin ilk koşulu bir konuta sahip olmaktır (Tekeli ve diğerleri, 1976,s.231).

Kır topluluklarında kadın, üretim süreci ve geçim uğraşı alanlarında erkek kadar görev üstlenmiştir. Ancak, kente göçüp geldiklerinde, eğitimsiz ve vasıfsız olduğundan ev dışı işlerde çalışma olanağı bulamamıştır. “Kadının yeri evidir.” gibi söylemle geleneksel kültürün edilgen baskısıyla evine kapanıp kalmıştır. Kadının bu durumdan kurtuluşu, onun kentin yetiştirme durumlarından yararlanarak yeteneklerini geliştirip, beceri sahibi olmasına kadar sürmektedir.

Tatlıdil (1989) , köyden kente geçerek kentleşme sürecini yaşayanlar üzerinde yaptığı araştırmada, kente göçü izleyen ilk yıllarda, daha önce göç edip gelmiş olan dost ve akrabaların iş bulmada etkin rol oynadıklarını belirtmiştir. Aynı çalışmada, özellikle köy doğumlu olan kadınların çalışma yaşamına büyük ölçüde katılmadıklarını, katılmayış nedenleri arasında eşlerinin, kadının çalışma yaşamına katılmasına karşı bir tutum içinde olmasının da önemli rol oynadığını ortaya koymuştur. Ancak Gölbaşı'nın (1998) ”gecekonduda Bölgelerinde Yaşayan Kadınların Eğitim İhtiyaçları” konulu

araştırmasında,araştırmaya katılan kadınların büyük çoğunluğu sürekli bir işte çalışmak istemektedirler.

Sencer'e göre;

“Beceri sahibi olan kadın,ev dışı işlerde (mal ve hizmet sektöründe) çalışmaya başladığında,ailenin geçim sorumluluğunu da paylaşmaya başlar. Kadının erkeğe olan ekonomik bağımlılığınan kurtulmasına olanak veren bu gelişme ona, aile içinde erkeğinkine benzer bir konum kazandırmıştır.” (Sencer,1979.s.470).

Bu durumun kentleşme sürecinin ilk ayağını oluşturduğu söylenebilir. Çünkü tarım dışı işlerde çalışanların sayısı arttıkça çağdaş sanayi toplumunun sunduğu toplum normlarından etkilenme de o oranda artmaktadır.

Eğitim,toplumsal değişmeyi hızlandırıcı bir rol oynar. Eğitim aynı zamanda herkesi belli bir düzeye getirmek, eğitim görmemiş olanlara eğitim vermek yoluyla toplumsal tümleşmeye katkıda bulunabilir.

Halk eğitimi yetişkinin davranış, düşünce ve eylemlerinde değişiklik yaratmayı sağlayacak yeni bilgilerin, becerilerin kazandırılmasını amaçlar. Bu amacın gerçekleşebilmesi için yetişkinlerin,kendileri için düzenlenecek bir eğitim programının (eğitsel gereksinimlerin, ilgilerin ortaya çıkarılması, eğitsel araçların saptanması,öğretim işleri için planlamanın yapılması, uygulanması ve değerlendirilmesi gibi) her sürecine katılımı sağlanmalıdır. Yetişkinleri yok sayan, onları göz ardı ederek hazırlanan programın gerçekleşme olanağı yok gibidir.

Gerek Milli eğitim stratejisi, gerek ise III. Beş Yıllık Kalkınma Planı hedeflerine göre 1995yılına kadar Türkiye’de ilköğretim çağ nüfusunun %100’nün okullaşması bekleniyordu. Ancak,aradan otuz (30) yıla aşkın zaman geçmesine karşın bu beklentinin gerçekleşmediği görülmektedir. Son yılların eğitim istatistikleri bunu kanıtlar durumdadır. Okuma yazma bilmeyenlerin oranı 1997 yılı itibariyle 12 ve üstü yaş grubunda erkeklerde %5, kadınlarda %12.6 dır. Bu durum, okuma-yazma bilmemenin Türkiye için bir sorun olarak varlığını koruduğunu ve özellikle bir kadın sorunu olduğunu göstermektedir. Oysa 1990 yılında Tayland’ın Jomtien kentinde yapılan “Herkes İçin Eğitim Dünya Konferansı” toplantısının sonuç bildirgesine göre, *“çocuk ve gençler kadar yetişkinlerin de temel eğitim görmek hakkıdır. Bir yetişkinin yaşamını sürdürebilmesi için en az temel eğitim düzeyinde bir eğitime gereksinimi vardır. Bundan daha azı ile yetinilemez. Hükümetler bunu sağlamakla yükümlüdür”* denilmektedir.

Yeteri kadar eğitim görmemiş yetişkinlerin gereksinimleri,onların eğitim kurumlarına gelmelerini beklemekle karşılanamaz. Daha fazlasını yapmak gerekmektedir Eğitim etkinliklerini yetişkinlerin ayaklarına, köylere, gecekondualara, fabrikalara, bürolara, dükkanlara ve diğer iş yerlerine götürmek gerekmektedir (Lowe,1985,s.85). Bir yetişkinin yalnız başına veya grup içinde öğrenmeye istekli olduğuna dair belirtilerin bulunması o kişinin eğitim bakımından erişilebilir biri olduğu anlamına gelir. Erişilebilir kişiler dört ayrı gruba ayrılırlar. Birinci grup; maddi olanaksızlık ve zamanları elvermediği için eğitim fırsatlarından yararlanamayanlar. İkinci grup; kendileri için var olan eğitim olanaklarından habersiz olanlar. Üçüncü grup; eşlerinin, yakınlarının olumsuz

tepkilerinden çekinenler. Dördüncü grup; sadece kendi kendine çalışmakla yetinmeyip bir gruba katılmak isteyenler. Eğitim bakımından erişilebilir olan bireylerin, grupların, yerel toplulukların gereksinimleri, deneyimleri ve ilgi alanları değişiktir. Üstelik yetişkinlerin yaşı ilerledikçe, toplumda roller üstlendikçe eğitime ilişkin gereksinimleri ve isteklerinde de değişimler olmaktadır. Yetişkinler için düzenlenecek bir eğitim programı bu özellikleri dikkate alınmalıdır. Çünkü yetişkin eğitimi, yetişkinlerin özelliklerinin ve gereksinimlerinin dikkate alındığı, kuralları esnek bir eğitimidir. Yetişkin eğitimi, programının içeriğini temelde yetişkinlerin ve toplumun gereksinimleri belirler(Bülbül,1991,s.40).

Yetişkinlerin eğitsel gereksinimleri ve ilgilerinin ortaya çıkarılmasında 1.Yetişkinlerin her biriyle yüz yüze görüşme yapmak, 2.Öğrettilmesini istedikleri konuları içeren bir liste sunmak, 3.Resmi olmayan danışma toplantılarında yetişkinlerden görüş alma, 4.Bilimsel araştırmalar yapma, 5.Derlenmiş istatistikleri kullanma(Geray,2002.s,47) gibi tekniklerden bir ya da bir kaçını bir arada kullanılabilir.

Bu alan araştırmasında, yüz yüze görüşme tekniğini kullanarak Ankara-Mamak İlçesi, Tuzluçayır Senti “Ege Mahallesi’nde yaşayan yetişkinlerin eğitim gereksinimleri saptanabilir mi?” sorusuna yanıt aranmıştır.

Araştırmanın amacı:

1999/200 öğretim yılında Ankara/Mamak İlçesi’nin Tuzluçayır Senti, Ege Mahallesi Örneğinde “**Kentleşme Sürecinde Yetişkinlerin Eğitim Gereksinimleri**” konulu bu araştırmayı yapmada iki temel amaç vardır.

Birincisi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Halk Eğitim Bölümü VII. Yarıyıl Lisans Programında yer alan “401 Kodlu Halk Eğitimi ve Toplum Kalkınması Alan Çalışması” dersinin gereği olarak öğrencilere;

Çalışma alanını yakından tanıtmak, lisans öğrenimleri süresince öğrendikleri kuramsal bilgiler ışığında yetişkinlerin eğitim ihtiyaçlarını belirleme; belirlerken ihtiyaçlara dayalı halk eğitimi kurs programları hazırlama, hazırlanan programları hedef kitleye tanıtmak ve katılımın sağlanması konularında pratik çalışmalar yaptırarak, bunun yöntem ve pratiklerini kazandırmaktır.

İkincisi, Araştırma bulgularını Mamak Halk Eğitimi Merkezi ile paylaşarak merkezin çalışmalarına bilimsel destek sağlamak ve bölgesel sorunların çözümüne halk eğitimi yoluyla katkıda bulunmaktır.

Bu amaçları gerçekleştirmek için şu sorulara yanıt aranmıştır.

Ege Mahallesinde kentleşme sürecini yaşayan yetişkinlerin;

a.Temel ve genel,

b.Mesleki,

c.Aile ve vatandaşlık,

d.Sosyal ve kültürel eğitim gereksinimleri nelerdir?

Araştırmanın Önemi:

Ege Mahallesi, Mamak İlçesi, Tuzluçayır Semtinde Ankara'nın güneydoğusunda Elmadağ yönünde Anadolu'dan göç edip gelmiş insanlarca oluşturulmuş gecekondu yerleşim yeridir. Burada yaşayan insanlar kırsal alandan getirdikleri geleneksel değerler ile şehir hayatının dayattığı kentsel değerler arasında sıkışıp kalmıştır. Halk eğitiminin toplumsal değişim açısından görevi, toplumsal değişimin doğurduğu yeni koşullara bireyin uyum sağlamasına yardım etmektir. Bu yardım, bu gibi alan araştırmalarının sonuçlarına göre yapıldığında daha çok amacına ulaşabilir. Bu araştırma iki yönden önem taşımaktadır. Birincisi, Halk Eğitimi Bölümü öğrencilerinin araştırma sürecine katılarak alan araştırması konusunda deneyim kazanmış olmaları. İkincisi de araştırma bulgularının Mamak Halk Eğitimi Merkezi ile paylaşılmasıdır. Merkez, Ege Mahallesindeki yetişkinlerin eğitim gereksinimlerini karşılamaya dönük hizmetlerini bu araştırmanın bulgularına dayalı olarak planlayarak uygulamaya koyabilir.

Araştırma Modeli:

Tuzluçayır semti Ege Mahallesinde yaşayan yetişkinlerin eğitim gereksinimleri, yüz yüze görüşme yöntemiyle belirlenmiştir.

Çeşitli kurum ve kuruluşların alana ilişkin verilerinden de yararlanan bu çalışmada tarama modeli benimsenmiştir.

Evren ve Örneklem:

1999/2000 öğretim yılı başında alan çalışması için Ege Mahallesi Muhtarlığı (Ali Kahraman) ziyaret edildi. Mahallede yapılacak alan çalışması hakkında bilgi verildi. Çalışma raporlaştırıldığında çalışma raporunun birer nüshasının Mamak Akşam Sanat Okulu ve Halk Eğitimi Merkezi Müdürlüğüne ve kendilerine verileceği söylendi. Muhtarlıktan Ege Mahallesinin yerleşim planı ve plan üzerindeki sokak adları alındı.

Bu araştırmanın evrenini Ankara/ Mamak ilçesi Tuzlu çayır Semtindeki Ege Mahallesinde yaşayan yetişkinler oluşturmaktadır.

Bu evrenden "random" (tesadüfi) yöntem ile onyediyedi (17) sokak ismi ve her sokakta çalışacak görüşmeci (anketör) isimleri belirlendi

Her görüşmeci de kendi sokağında yaşayan yetişkinler arasından yine random yöntem ile 25 yetişkin belirleyerek araştırma örneklemini oluşturuldu.

Alan çalışmasının temel amacı gereği Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Halk Eğitimi Bölümü son sınıf öğrencileri bu çalışmada Görüşmeci anketör olarak görev almışlardır. Her görüşmeci anketör, 25 yetişkin ile görüşme yapmıştır. Görüşmede gönüllülük ilkesi esas alınmıştır. Yetişkin görüşmek istemediğinde çalışmanın amacı tekrar kendisine açıklanmıştır. Yetişkin görüşmeye ikna olmayınca bir sonraki hanedeki yetişkin ile görüşme yoluna gidilmiştir. Her görüşmeci anketör, yirmibeş yetişkin ile görüşmeyi tamamlayıncaya dek bu çalışma sürdürülmüştür.

Bilgi Toplama Aracı:

Bu çalışmanın verileri 1999/2000 öğretim yılında dönemin Halk Eğitimi Bölümü son sınıf öğrencileriyle birlikte geliştirilen “görüşmeli anket formu” kullanılmıştır. Araştırmada kullanılmak üzere hazırlanan “görüşmeli anket formları” kapsam geçerliği için alan uzmanlarının görüşüne sunulmuş, alan uzmanlarının görüş ve önerileri doğrultusunda yeniden düzenlenen görüşme formları örnekleme girmemiş 45 yetişkine uygulanmıştır. Yapılan bu ön uygulamaya ve alan uzmanlarının önerileri ışığında yeniden yapılandırılan görüşme formları uygulama için çoğaltılmıştır.

Uygulama:

1999/2000 öğretim yılı başında alan çalışması için örneklem olarak alınan Ankara İli, Mamak İlçesi, Tuzluca Yurdu Sırtı Ege Mahallesi’nde yaklaşık üç aylık bir süre içinde örnekleme oluşturan tüm yetişkinlerle Ekim, Kasım, Aralık aylarında sürdürülen görüşmeler tamamlanarak görüşmeciler tarafından doldurulan formların değerlendirilmesine geçilmiştir.

Verilerin Analizi ve Değerlendirilmesi:

Görüşme yoluyla elde edilen veriler bilgisayar ortamında SPSS programında değerlendirilmiş ve bilgiler tablolar halinde verilmiştir. Tablolardaki bilgiler frekans (f) ve yüzde (%) dağılımı olarak gösterilmiştir.

Araştırmanın bulguları:

Araştırmaya katılan yetişkinlerin yaş, cinsiyet, medeni durum, çocuk sayısı gibi değişkenlere verilen yanıtlara ilişkin frekans ve yüzdeler çizelge-1’de yer almaktadır.

Çizelge-1 incelendiğinde görüşme yapılan yetişkinlerin %16’sı 18-24 yaş grubunda, %23.3’ü 25-34 yaş grubunda, %30.6’sı 35-44 yaş grubunda yer aldığı ve iktisaden faal nüfus kabul edilen 18-44 yaşlarındaki yetişkinlerin, araştırmaya katılan toplam yetişkinler içindeki oranının %70 olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılanlardan 55 ve üstü yaşta olanların oranının sadece %11 olması, kent nüfusu içinde yer alan gecekondularda yaşayan nüfusumuzun yapısı hakkında çok çarpıcı bilgiler vermektedir.

Araştırmaya katılan yetişkinlerin %58.4’ü kadın, %41.6’sı ise erkektir. Bu farklılık, görüşmelerin daha çok gündüz çalışma saatlerinde yapılması ve erkeklerin herhangi bir işte çalışıyor olmasıyla açıklanabilir. (Erkek egemen bir toplumun “Kadın çalışmaz, evinde oturur” anlayışının sonucu olarak da görülebilir).

Çizelge-1. Görüşmeye Katılan Yetişkinlerin Bireysel Özelliklere Göre Dağılımları

Değişken	Düzy	(N)	%
1- Yaş	18-24	68	16.0
	25-34	94	23.3
	35-44	130	30.6
	45-54	87	20.5
	55-64	32	7.5
	TOPLAM	425	100.0
2- Cinsiyet	Kadın	248	58.4
	Erkek	177	41.6
	TOPLAM	425	100.0
3- Medeni Durum	Evli	359	84.5
	Bekar	53	12.5
	Boşanmış	2	0.5
	Diğer	11	2.6
	TOPLAM	425	100.0
4-Çocuk durumu	Çocuksuz	28	6.6
	Bir çocuklu	52	12.2
	İki çocuklu	115	27.1
	Üç 0ve daha fazla	230	54.1
	TOPLAM	425	100.0

Araştırmaya katılanların %84.5'i evli, %12.5'i bekar olduklarını belirtmişlerdir. Boşanmış ve diğer seçeneğini belirtenlerin oranı ise %3'tür. Buna göre gecekondularda aile yaşamı ve birliği önemini korumaktadır ya da ekonomik ve sosyal güvenceleri olmadığından olumsuz durumlarda bile evlilikler sürdürülmektedir.

Toplam yetişkinleri (N=425) %6.6'sı çocuk sahibi değil iken,%12.2'si bir çocuklu; %27.1'i iki çocuklu, %54.1'i de üç ve daha fazla çocuk sahibidirler.

Temel ve genel eğitim gereksinimi:

Ege mahallesinde yaşayan yetişkinlerin temel ve genel eğitim durumları Çizelge 2'de verilmiştir. Çizelge 2 incelendiğinde araştırmaya katılan yetişkinlerin %12.7'si hiç okuma yazma bilmediğini; %8.5'inin okuma yazma bildiğini, fakat elinde bir diploması olmadığını belirtmişlerdir. Bu da gösterir ki araştırmaya katılanların %21.1'i (90 kişi) bütün Cumhuriyet anayasalarında yer alan "ilköğretim kız-erkek zorunlu ve devlet okullarında parasızdır" hükmüne rağmen, temel eğitim (ilköğretim) olanaklarından yoksun kalmışlardır. Diğer bir ilginç bulgu da lise ve dengi okul mezunu olup da yükseköğrenim olanağından yararlananların %3 oranında bir paya sahip olmalarıdır.

Çizelge-2 Araştırmaya Katılanların Eğitim Durumuna İlişkin Görüşlerin Frekans ve Yüzdeleri

Seçenekler	(f)	(%)
Okumaz-yazmaz	54	12.7
Okur-yazar	36	8.5
İlkokul Mezunu (5 yıl+3 yıl)	221	52.0
Lise ve Dengi Okul	102	24.0
Ön Lisans	9	2.1
Lisans	3	0.7
Yüksek Lisans	0	0
Doktora	0	0
TOPLAM	425	100.0

Okumaz-yazmazlık nedenleri

Ege Mahallesinde yaşayan yetişkinlerin okumaz yazmazlık nedenleri çizelge-3'de verilmiştir.

Çizelge-3. Yetişkinlerin Okumaz-Yazmazlık Nedenleri

Seçenekler	(f)	(%)
Maddi olanaksızlık	28	51.85
Ailesinin izin vermemesi	18	33.35
Kendisinin istememesi	5	9.25
Bulunduğu yerde eğitim kurumunun olmaması	3	5.55
Toplam (N)	54	100.0

Çizelge-3 incelendiğinde,araştırmaya katılanlardan kendilerini okumaz yazmaz ya da işlevsel okur-yazar olmayan olarak tanımlayan 54 kişiden 28'i (%51.85) maddi olanaksızlıklar nedeniyle okuyup yazma olanağı bulamadığını belirtmiştir. 18 kişi ise (%33.35) ailesinin izin vermemesi nedeniyle okuldan uzak kaldıklarını ifade etmişlerdir.

Kendisi istemediği için okuma-yazma öğrenmeyen yetişkin sayısı ise 5 kişi (%9.25) dir.

Bulunduğu yerde eğitim kurumu (okul) olmadığı için okuma yazma bilmeyenlerin oranı %5.55 (3 kişi) dir.

Maddi olanaksızlık ve bulunduğu yerde okul olmaması nedeniyle okuma-yazma bilmeyenlerin oranı yaklaşık %57 dir.

Çevrenizde okuma yazma kursu açılrsa katılır mısınız? sorusunu 183 kişi yanıtlamış ve bunlardan 90 kişi katılıyorum, 93 kişi de katılmam cevabını vermiştir (Çizelge-4).

Çizelge-4 Çevrede Açılacak Okuma- Yazma Kursuna katılma Durumuna İlişkin frekans ve Yüzde Dağılımı

Seçenekler	Frekans (f)	Yüzde (%)
Katılıyorum	93	51.0
Katılmam	90	49.0
Toplam (N)	183	100.0

Ankara, Mamak ilçesi Tuzluçayır semti, Ege Mahallesinde okuma-yazma kursları için potansiyel hedef gruplarının bulunduğu görülmektedir.

Yetişkinler, çevrede evlerine yakın bir yerde açılacak okuma –yazma kursuna katılmama nedenleri olarak genellikle şu benzer gerekçeleri ileri sürmüşlerdir.

“Evde bakılması gereken bir bebeğim var. O nedenle katılamam. Ayrıca çocuk olmasaydı da eşim katılmama izin vermezdi.

Yaşım kırkın üzerinde. Artık bu yaştan sonra okuma yazma öğrenmek bana bir yarar getirmez, diye düşünüyorum. Bu yaştan sonra biraz zor.

Gerekli olduğunu düşünmüyorum.

Bu yaştan sonra okuyamayacağımı düşünüyorum.

Okuma yazma kursuna katılmayı çok istiyorum. Daha önce de böyle bir kursa katılmak istemiştim; ama eşim engel oldu. Şu anda da katılmak istesem yine eşim izin vermez.

Okuma-yazma öğrenerek bir meslek edineceğimi ya da para kazanabileceğimi düşünmüyorum”

Araştırmaya katılan yetişkinlerin, “**almış olduğunuz eğitimin sizin için yeterli olduğunu düşünüyor musunuz?**” sorusuna, verdikleri yanıtlar çizelge-5’de verilmiştir.

Çizelge-5 Almış Olduğu Eğitimi Yeterli Bulma Durumu

Seçenekler	(f)	(%)
Evet yeterli	84	19.8
Hayır yetersiz	331	77.9
Toplam (N)	415	100.0

Çizelge-5 incelendiğinde, bu soruya araştırmaya katılan 425 yetiştikten, 415’i cevap vermiş, bunlardan 84’ü (%19.8) almış olduğu eğitimi yaşamını sürdürebilmek için yeterli bulurken, 331’i (77.9’u) almış olduğu eğitimin kendisi için yeterli olmadığını belirtmiştir.

Almış oldukları eğitimin kendileri için yeterli olmadığını belirten yetişkinlere “eğitiminizi devam ettirmek ister misiniz? (yeniden eğitim olanağı sunulsa bundan yararlanmak ister misiniz?) sorusu sorulduğunda, bunların yaklaşık %64’ü “evet” yanıtı vermişlerdir. Bu durum gösteriyor ki; köyden göçüp gelmiş insanların, kendi yaşamlarına uygun yerleşim özellikleri taşımalarına karşın; teknolojik, sosyal, kültürel ve toplumsal değişiklikleri sadece televizyon ekranlarında değil, bizzat yaşamın içinde görüp yüzleşmektedir. Bu yüzleşme sonrası yeni durumlara uyumda var olan eğitsel kazanımları yetmemektedir. Bu durum yetişkinlerde yeniden ve daha ileri düzeylerde eğitim gereksinimleri yaratmaktadır.

Siyasi otoriteler (yasama organı) yetişkinlerin bu gereksinimlerini karşılayacak yasal dayanakları oluşturarak yürütmenin (hizmet birimlerinin) çalışmalarını kolaylaştırmalıdır. Yürütme de örneğin Milli Eğitim Bakanlığı Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü Halk Eğitimi Merkezleri aracılığıyla hizmet çevresine dönük çalışmalarını yetişkinlerin bu gereksinimlerini karşılayacak şekilde, yetişkinlerle birlikte planlayıp uygulamaya koyup, sonuçları da yine yetişkinlerle (katılımcılarla) birlikte değerlendirmelidir. Bu değerlendirmenin sonuçları hem gelecekte yapılacak aynı alandaki çalışmaların planlama, uygulama ve değerlendirmesinde daha nitelikli sonuçların alınmasına katkıda bulunacak; hem de yetişkin eğitimi yöneticilerinin geleceğe dönük çalışmaların planlamasında ve var olan sorunların çözümüne ilişkin verecekleri kararların somut dayanaklarını oluşturmasında onların rasyonelliğini arttıracaktır.

Mesleki eğitim gereksinimi: Araştırmaya katılanların iş ve çalışma durumları sorulduğunda

yarıdan biraz fazlası (226 kişi, %53.2) herhangi bir işte çalışmadığını, bir başka ifadeyle işsiz olduğunu belirtmiştir.

Çizelge-6 Yetişkinlerin İş Ve Çalışma Durumları

İş ve Çalışma Durumu	(f)	(%)
Bir işte çalışmıyorum	226	53.2
Serbest çalışıyorum	53	12.5
İşçi	47	11.1
Emekli	50	11.8
Devlet Memuru	40	9.14
Cevapsız	9	2.1
Toplam	425	100.0

İşsiz olduklarını belirtenlerin çoğunu ev kadınları oluşturmaktadır. 53 kişi serbest çalıştığını söylerken 47 kişi işçi olarak çalıştığını, 50 kişi emekli olduğunu, 40 kişi de devlet memuru olarak çalıştığını belirtmiştir. Araştırmaya katılan toplam 425 kişiden 9’u ise iş ve çalışma durumu ile ilgili soruya yanıt vermemiştir.

Çizelge-7 Yetişkinlerin Herhangi Bir İşte Çalışmama Durumu

Yetişkinlerin çalışmama durumu	(f)	(%)
Herhangi bir becerim yok	31	14.3
İş (istihdam) olanağı yok	60	28.5
Ücret düşük	7	3.2
Ailem izin vermiyor	61	29.0
Sağlık sorunlarım var	14	3.3
Başka	43	10.1
Toplam (N)	226	100.0

Herhangi bir işte çalışmayan yetişkinlerin çalışmama nedenlerine ilişkin görüşleri Çizelge7’de görülmektedir. Çizelge-7 incelendiğinde bu maddeye 216 kişi yanıt vermiş; bunlardan %14.3’ü (31 kişi) herhangi bir becerisinin olmaması (vasıfsız) nedeniyle iş bulamadığını, %28.5’i (60 kişi) iş olanaklarının olmamasını neden gösterirken, bir o kadar (61 kişi) yetişkinin çalışmama nedeni olarak ailesinin çalışmasına izin vermemesini göstermiştir.

Çalışmasına izin verilmeme durumu; ücretli bir iş olanağının ve güvenli iş ortamının bulunmayışı kadar; Kadın çalışmaz, kadın evinin hanımıdır gibi kırsal değer yargılarının baskın olarak egemenliğini kentleşme sürecinde de sürdürmekte oluşuyla açıklanabilir.

Bu maddeye cevap verenlerin sadece %3.2’si (7 kişi) ücretlerin yetersizliği nedeniyle çalışmadığını belirtmiştir. Bu da gösteriyor ki işsiz yetişkinlerin çoğunluğu ücret düşüklüğünü çalışmaya engel bir faktör olarak algılamamaktadır. Çünkü bu insanların sosyal güvenceleri yoktur. Yarın kaygıları yüksektir. Kendi gelecekleri büyük ölçüde beden güçlerine bağlıdır. İşveren ile emeğinin karşılığı olan ücreti belirlemede pazarlık gücüne sahip değildirlir. Ücret konusunda pazarlık etmek bir bakıma işi kaybetmek anlamına gelir. “Azı beğenmeyen çoğu bulamaz” özdeyişi bu insanların kendilerine sunulan ücretin kabul noktasını oluşturmaktadır.

“İş (istihdam) garantisi olan gelir getirici bir kurs açılrsa katılır mısınız?” sorusuna araştırmaya katılanların %71.5’i böyle bir kursa katılmak istediklerini; %28.5’i ise katılmak istemediklerini belirtmişlerdir.

İş (istihdam) garantisi olan gelir getirici bir kursun açılması durumunda katılmam diyen yetişkinlerin katılmama nedenleri Çizelge-8’de verilmiştir. Çizelge-8’e göre istihdam garantili gelir getirici bir kursa katılmak istemeyen 114 kişiden 14’ü neden belirtmezken; 28 kişi kursa gidecek zamanın olmadığını, 9 kişi eş-dostun kendisiyle alay

edeceğini düşündüğünü, 11 kişi ailesinin böyle bir kursa gitmeye izin vermeyeceğini, 18 kişi ev işleri ve çocuk bakımı nedeniyle düzenlenecek kursa katılmak istemediklerini; 34 kişi de başka nedenlerden dolayı gelir getirici kurslara katılamayacaklarını belirtmişlerdir.

Çizelge-8 Yetişkinlerin İş garantisi Olan Gelir Getirici Bir Kursa Katılmama Durumu

Katılmama nedenleri	(f)	(%)
Zamanının olmaması	28	24.56
Eş-Dost alay eder kaygısı	9	7.89
Ailesinin izin vermemesi	11	9.64
Ev işleri ,çocuk bakımı	18	15.78
Başka nedenler	34	29.82
Cevapsız	14	12.28
Toplam (N)	114	100.0

İş garantisi olan gelir getirici bir kurs açılırsa katılım diyenlerin katılma yüzdeleri kursun açılacağı yere göre değişmektedir (Çizelge-9).

Çizelge-9 Gelir Getirici Bir Kursun Açılacağı Yere Göre Katılımcıların Dağılımı

Kursun açılacağı yer	(f)	(%)
Mesleki eğitimi merkezinde	13	4.3
Çıraklık eğitimi merkezinde	10	3.3
Halk eğitimi merkezinde	20	6.6
Toplum eğitimi merkezinde	7	2.3
Evime yakın bir yerde	254	83.5
Toplam (N)	304	100.0

İş garantisi olan gelir getirici bir kurs açılırsa katılım diyen 304 yetişkinden 50'si bu kurslar mesleki eğitim, çıraklık eğitimi, toplum eğitimi, halk eğitimi merkezlerinde açılırsa katılabileceğini belirtmiştir. Bu gruplar içinde en çok yetişkin katılımcı (20 kişi) tarafından, halk eğitimi merkezleri istenmektedir. Katılımcılardan 254 kişi (%83.5) beceri kurslarının, evlerinin yakınında açılırsa katılabileceklerini belirtmiştir.

İş garantisi olan gelir getirici bir kursa katılıp beceri sahibi olduklarında yetişkinlerin çalışmak istedikleri yere göre dağılımları Çizelge-10'da verilmiştir.

Çizelge-10 Beceri Sahibi Olan Yetişkinlerin Çalışmak İstedikleri Yere Göre Dağılımları

Çalışmak istenilen yer	(f)	(%)
Kendi işimi kurmak isterim	85	27.96
Sosyal güvencesi olan bir yerde	145	47.69
Sipariş üzerine kendi evimde	74	24.34
Toplam (N)	304	100.0

Kursta başarılı olup bir beceri sahibi olan yetişkinlerin %27.96'sı kendi işini kurmak istemektedir. %47.69'u ise sosyal güvencesi olan sürekli bir işte çalışmak istemektedir. Beceri sahibi olduğu iş piyasasından sipariş alıp işi evimde yapmak isterim, diyenlerin oranı ise %24.34'tür. Kendi işini kurmak isteyenlerle, sipariş üzerine evde çalışmak isteyenlerin oranı yaklaşık %52'ye ulaşmaktadır. Bu durum, kentleşme sürecine giren kapalı toplum kültürünün çalışma hayatı üzerinde hala etkili olduğunu göstermektedir. Bu nedenle, istihdama dayalı beceri eğitimi sonrası yapılacak işlendirmede bu durumun dikkate alınması gerekmektedir. Daha açık bir ifade ile, beceri sahibi olan yetişkinlerden, kendi işini kurmak isteyenlere uygun koşullarda iş kurma kredisi verilmesi, İşin kurulmasından sonra da iş yeri yönetimi, pazarlama ve benzeri konularda yeni eğitim hizmetlerinin sunulması sağlanmalıdır.

Aile ve vatandaşlık eğitimi gereksinimi

Yetişkinlerin %92.2'si aile içinde alınan kararlara katıldıklarını belirtirken, %7.8'i aile içinde alınan kararlara katılmadığını belirtmiştir.

Aile içinde alınan kararlara katılmıyorum, diyen toplam 30 yetişkinden 4'ü (% 13.3) aile içi kararları büyükbaba, 3'ü (%10) büyük anne veriyor derken; 23'ü (%76.6) baba tarafından verildiğini söylemektedir. Bu durum, Medeni Kanunda yer alan "hane reisi" evin lideri erkek/babadır ifadesi ile örtüşmektedir. Ancak örtüşen bu görüşün, araştırmaya katılan tüm grup içindeki oranı % 7'dir. Bu oran dikkate alındığında, kadın-erkek ya da kır-kent kavramlarının aile içi kararlara katılmada etkili olmadığı; hatta araştırmaya katılan tüm grup içinde kadınların oranı (%54.4) dikkate alındığında, erkek egemen bir aile yapısının hakimiyetinden söz edilemese de, babanın aile içindeki geleneksel otoritesi zayıflayarak da olsa karar verici olarak hâlâ egemen bir durumda olduğu söylenebilir.

Çocukların kendileriyle ilgili kararları kendilerinin vermelerine ilişkin görüşler Çizelge-11'de verilmiştir.

Çizelge-11 Çocukların Kendilerine İlişkin Kararları Kendilerinin Verme Durumu

Seçenekler	(f)	(%)
Evet	319	85.5
Hayır	54	14.5
Toplam	373	100.0

Araştırmaya katılanlardan bu maddeyi cevaplayan 373 yetişkin kişiden 319'u (%85.5) çocuklarının kendileri ile ilgili kararları kendilerinin verdiklerini belirtmişlerdir.

Babanın aile içi kararlarda görülen geleneksel otorite egemenliğindeki zayıflama burada da görülmektedir. Yetişkinler, çocuklarının kendileriyle ilgili kararları kendilerinin vermeleri konusundaki görüşlerini (çocuklarının kendileriyle ilgili kararları kendilerinin vermelerini desteklemelerinin nedenlerini) şöyle özetlemektedirler.

- 1- Çocuklar büyüdü, hayatı bizden daha iyi tanıyorlar.
- 2- Kendi kararlarını kendileri verecek olgunluktadırlar.
- 3- Akılları yetiyor. Neyin doğru, neyin yanlış olduğunu biliyorlar.
- 4- Kendi ayakları üzerinde durmayı öğrenmeleri için.
- 5- Geleceği bizden iyi görüyorlar.
- 6- İleride beni suçlamamaları için.
- 7- Baskı altında büyötmek istemiyorum.
- 8- Bizim gibi cahil değiller, onlar her şeyi biliyorlar.
- 9- Çocuklar değerli büyüsünler.
- 10- İleriki yaşlarda kendi kararlarını rahat ve doğru vermeleri için.
- 11- Onlar (çocuklar) bildiklerini okudukları için,

Çocukların kendilerine ilişkin kararları kendilerinin vermemelerini düşünen yetişkinlerin sayısı 54 olup, bu maddeyi değerlendirenler içindeki oranları ise %14.5'tir. Bunların böyle değerlendirmelerinin (çocukların kendileri ile ilgili kararları kendilerinin vermelerini desteklememe) nedenleri de özetle şöyle sıralanmaktadır.

- 1- Henüz çok küçükler, akılları ermez.
- 2- İşime gelmediğinden.
- 3- Onlara güvenemem.
- 4- Deneyimli olduğumdan son kararları ben veririm.
- 5- Böyle bir zamanda, çocukları kendi başlarına bırakmanın doğru olmayacağından
- 6- Türk aile (tipik) yapısında kararlar büyükler tarafından verilir.

Araştırmaya katılanlardan 87 kişi (%20.5) çocuklarıyla yeteri kadar ilgilenemediklerini, bir başka ifadeyle onların temel gereksinimlerini gönüllerince karşılayamadıklarını belirtmişlerdir. Bu kişilere, "anne-baba eğitimi; anne-çocuk sağlığı; ev ekonomisi ve aile planlaması konularında düzenlenecek eğitim kurslarına katılır

mısınız?” sorusu yöneltilmiştir. Yetişkinlerin bu soruya ilişkin görüşleri Çizelge-12’de verilmiştir.

Çizelge-12 Anne-Baba-Çocuk Eğitimi ve Aile Planlaması Kurslarını Katılma Durumu

Seçenekler	(f)	(%)
Evet katılıyorum	60	68.96
Hayır katılmam	27	31.0
Toplam (N)	87	100.0

Çizelge-12 incelendiğinde yetişkinlerden 60’ı (%68.96) bu konuda açılacak kurslara “evet katılıyorum” derken; yaklaşık %31’i hayır katılmam demiştir. Bunun çeşitli nedenleri olmakla beraber, yetersizliğini gördüğü halde bu yetersizliğini giderecek eğitim olanağından yararlanmak istememeleri düşündürücü bir sonuçtur. Kurslara katılmam diyen yetişkinlere bunun nedenleri sorulmuş; alınan yanıtlara ilişkin frekans ve yüzde dağılımları Çizelge-13’te verilmiştir

Çizelge-13 Anne-Baba-Çocuk Eğitimi ve Aile Planlaması Kurslarını Katılmama Nedenleri

Kursa katılmama nedenleri	(f)	%
Ailenin izin vermemesi	7	25.9
Zamanın elverişli olmaması	11	40.7
Yararlarına inanmama	9	33.3
Toplam (N)	27	100.0

Çizelge-13 incelendiğinde,anne-baba; anne-çocuk eğitimi ve aile planlaması konularında açılacak kurslara katılmam diyen yetişkinlerin katılmama nedenlerinin başında % 40.7 oranında zamanlarının elverişli olmaması gösterilirken; ikinci sırada % 33.3 oranla bu tür kursların yararına inanmama gösterilmiştir. Kurslara katılmam diyen yetişkinlerin % 25.9’ u ise katılmama nedeni olarak “ailesinin izin vermemesi”ni göstermiştir. Bu sonuçlar, bu tür kursların açılmasından önce benzer alan çalışmalarının alan uzmanlarınca yapılma gerekliliğini ve benzer sonuçlarla karşılaştırılması durumunda da yine halk eğitimi alanında yetişmiş uzmanlarca kurslar öncesinde, bu kursların gerekliliği ve yararlılığı konularında bilgilendirme, bilinçlendirme ve isteklendirme (halk eğitimi) çalışmalarının yapılmasının önemini ortaya koymaktadır. Öte yandan, ailesinin izin vermemesi nedeniyle bu kurslara katılmayanların kadın yetişkinler olduğu,ve bunların çocukların yetiştirilmesindeki önemi dikkate alındığında, kadın üzerindeki erkek egemenliğinin (baskısının) hala sürüyor olması hem kentleşme sürecinin hem de kadının özgürleşmesinin önünde önemli bir engeldir. Alan çalışmalarının sonuçlarına

dayalı yapılacak halk eğitimi çalışmaları, bu ve benzeri engellerin kaldırılmasının temel araçlarından biridir.

Araştırmaya katılanların (N=425) %47'si, dengeli beslenme ve sağlıklı yaşama koşullarına dikkat edemediğini belirtmişlerdir. Dikkat edemeyenlerin (N=202) %81.64'ü bunun ekonomik yetersizlikle ilgili olduğunu belirtirken, %18.36'sı bu konuda yeterli bilgilerinin olmamasından kaynaklandığını belirtmişlerdir.

Günlük yaşantılarında aile, çevre, eğitim, konut, sağlık gibi konularda sorunlarla karşılaşan yetişkinlere, karşılaştıkları sorunun çözümü için nereye, nasıl ve kime başvuracaklarını bilip bilmedikleri sorulduğunda %46.4'ü evet biliyorum derken, %50.1'i hayır bilmiyorum demiştir. %3.5'i ise bu soruyu yanıtsız bırakmıştır (Çizelge 14).

Çizelge-14 Yetişkinlerin Sorun Çözme Merkezlerini Bilme Durumuna İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları

Seçenekler	(f)	(%)
Evet Biliyorum	197	46.4
Hayır bilmiyorum	213	50.1
Cevapsız	15	3.5
Toplam (N)	425	100.0

Bu durum Ege Mahallesi sakinlerinin kentleşme sürecinde önemli bir gösterge olan ve yaşamı kolaylaştıran hizmet kurumlarının varlığından haberdar olma yeterliğinin gelişmediğini göstermektedir. Bu yeterliğin kazandırılmasında, yetişkinlerin kentsel yaşamı kolaylaştırıcı kurumların varlığını ve bu kurumların işlevlerini öğrenmelerinde halk eğitimi kurumlarına ve çalışanlarına büyük görev ve sorumluluklar düşmektedir. Bu yetişkinlerin %8.5'inin okur yazar, fakat beş yıllık bir ilkokul diplomasına sahip olmadığı %12.7'sinin (54 kişi) hiç okuma yazma bilmediği dikkate alınır, ilgili kurum ve kişilerin sorumluluğu bir kat daha artmaktadır.

Bir Vatandaş Olarak Yetişkinin Ödev Ve Haklarını Bilme Durumu: “Bir vatandaş olarak ödevlerinizi ve haklarınızı biliyor musunuz?” sorusuna yanıt verenlerin görüşleri Çizelge 15’de verilmiştir.

Çizelge-15 Bir Vatandaş Olarak Yetişkinin Ödev Ve Haklarını Bilme Durumuna İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları

Seçenekler	(f)	(%)
Evet biliyorum	278	65.4
Hayır bilmiyorum	141	33.2
Cevapsız	6	1.4
Toplam (N)	425	100.0

Çizelge-15 incelendiğinde araştırmaya katılan yetişkinlerin %65.4'ünün (278 kişi) "Evet yurttaşlık ödevlerini ve haklarını biliyorum" dediği görülmektedir. %32.1'i ise (141 kişi) yurttaşlık ödev ve haklarını bilmediğini belirtmektedir. Bu soruyu yanıtlamayan %1.4 (6 kişi)yi de dikkate aldığımızda %34.5 gibi bir yetişkin kitlesinin yurttaşlık bilincine sahip olmadığı, bunun da kentleşme sürecinin önünde önemli bir engel olduğu söylenebilir. Bu engelin kaldırılması büyük ölçüde Halk Eğitimi Merkezlerinden beklenmektedir. Bu kurumların (Mamak Halk Eğitimi Merkezi, Saime Kadın ve Tuzluca Eğitim Odakları) sosyal ve kültürel alanda yurttaşlık ve demokrasi eğitimi kursları açması öncelik kazanmaktadır

Yurttaşlık Bilinci Kazandıracak Kurslara Katılma Durumu: Bir vatandaş olarak ödev ve haklarını bilmediğini ifade eden 141 kişi ile bu konuda görüş belirtmeyen 6 kişiye, "yurttaşlık bilincinden yoksunluk anlamına gelen bu durumdan onları kurtaracak bir kurs açılırsa katılır mısınız?" sorusu sorulmuş, bu soruyu yanıtlayan 147 katılımcının % 57' si evet katılım derken % 43'ü hayır katılmam diye görüş belirtmiştir (Çizelge-16).

Çizelge-16 Yurttaşlık Bilinci Kazandıracak Kurslara Katılma Durumu

Seçenekler	(f)	(%)
Evet katılım	84	57
Hayır katılmam	63	43
Toplam (N)	147	100.0

Açılacak yurttaşlık eğitimine katılmam diyen 63 yetişkine bunun nedenleri sorulduğunda yetişkinler bu nedenleri şöyle sıralamışlardır.

- Bu yaştan sonra gerek yok
- Zamanım yok
- Ev işlerin yoğun
- Eşim ailem izin vermez
- Geçim sorunlarım var
- İlgim yok, önemine inandırılmam gerek
- Faydalarına inanmıyorum
- Böyle şeyleri "hocalar" ne düşünürse ona göre anlatır.
- Kafamı yormak istemem

Yurttaşlık bilincinden yoksun olan bu kişilerin yukarıda belirttikleri katılmama engellerini ortadan kaldırmada, kişilik haklarının öneminin kavranmasında, ödevlerin bilinmesi ve yerine getirilmesinde elde edilecek bireysel ve toplumsal kazanımların ayırımına vardiğinde, halk eğitim kurumlarına ve halk eğitimcilerine önemli görevler düşmektedir.

Seçimlerde oy kullanma durumu: Görüşme yapılan 425 yetişkine bir yurttaşlık görevi olan seçme (oy kullanma) hakkını kullanıp, kullanmadıkları sorulmuştur. Bu soruya katılımcıların verdiği yanıtların istatistik verileri Çizelge-17’de verilmiştir.

Çizelge-17 Yetişkinlerin Seçimlerde Oy Kullanma Durumu

Seçenekler	(f)	%
Evet	410	96.5
Hayır	12	2.8
Cevapsız	3	0.7
Toplam (n)	425	100.0

Çizelge-17 incelendiğinde, Ankara Mamak İlçesi, Tuzluçayır Sempti, Ege Mahallesi’nde yaşayan ve araştırmaya katılan yetişkinlerin %96.5’inin (410 kişi) bir yurttaşlık görevi olan seçme (oy kullanma) ödevini yerine getirdiği görülmektedir. Görüşme yapılan yetişkinlerden 3’ü soruyu cevapsız bırakırken, 12 yetişkin de (%2.8) seçimlerde seçme (oy kullanma) hakkını kullanmadığını belirtmişlerdir.

Seçimlerde oyumu (seçme hakkını) kullanıyorum, diyen 410 yetişkine, “Niçin oy kullanıyorsunuz?” sorusu sorulmuş ve bu soruya yanıt verenlerin görüşleri çizelge 18’de verilmiştir.

Çizelge-18 Yetişkinlerin Oy Kullanma Nedenleri

Seçenekler	(f)	%
Vatandaşlık Görevi Olduğu	368	89.76
Cezası Olduğu İçin	27	6.58
Kişisel Çıkarım İçin	4	0.97
Bir Partiye Üye Olduğum İçin	6	1.46
Başka	5	1.22
Toplam	425	100.0

Çizelge 18 incelendiğinde araştırmaya katılan yetişkinlerin oylarını kullanma nedenlerine ilişkin görüşlerinin dağılımı şöyledir.

Oy kullanan yetişkinlerin %89.76’sı (368 kişi) oy kullanmak bir vatandaşlık görevi olduğu için oyunu kullandığını belirtmiştir. Bu durum, kentleşme sürecinde sahip oldukları tek güç olan oy kullanma erkinin farkında oldukları şeklinde yorumlanabilir. Ancak bir partiye üye olma oranı ise %1.46 olarak görülmektedir. Bu da aynı grup için siyasal örgütlenme bilincinin henüz gelişmediğinin bir göstergesi olmaktadır. Oysa bu grubun hemşehri derneklerine üye olma oranları çok daha yüksektir.

Oyunu kullananların %6.58’si (27 kişi) oyunu kullanmadığında kendisine ceza verileceği için oyunu kullandığını belirtmiştir. Yetişkinlerin %1.46’sı bir partiye üye olduğu için oyunu kullandığını belirtirken; %0.97’si (4 kişi) kişisel çıkarı olduğu için, %1.22’si de başka nedenlerden oyunu kullandığını açıklamıştır.

Görüşmeye katılan yetişkinlerin %52.9'u (225kişi) oy vererek seçtikleri kişilerin (muhtar, belediye başkanı, encümen üyesi, milletvekili vb.) çalışmalarını takip ettiğini belirtirken; %44.9'u (191 kişi) seçtiği kişilerin çalışmalarını izlemediğini belirtmiştir.

Bu durum, oy kullanan yetişkinlerin %89.76'sının (368 kişi) oy kullanmanın bir yurttaşlık görevi olduğunu bilmelerine karşın, seçtikleri kişilerin çalışmalarını takip edip izlemenin de sorumlu bir yurttaşlık görevi olduğunun ayırımına varamadıkları şeklinde yorumlanabilir.

Sosyal ve kültürel eğitim gereksinimi: Yetişkinlerin sosyal ve kültürel eğitim gereksinimlerini belirlemek amacıyla görüşme formuna 10 soru konmuştur. Elde edilen bulguların bazıları aşağıda verilmiştir

Yetişkinlerin yarıya biraz yakını (%44.7) komşularıyla hemen her gün bir araya geldiklerini belirtmişlerdir. Bu bir araya geliş planlı bir geliş olmayıp, çoğunlukla günlük yaşayışın akışı içinde ve tek katlı, bahçeli gecekondü yaşamın bir gereği olarak kadınlarda bahçe ve ev ziyaretleri biçiminde, erkeklerde ise semt kahvelerindeki karşılaşma ve buluşmalar şeklinde gerçekleşmektedir.

Yetişkinlerden %35.3'ü bu buluşmanın haftada bir gerçekleştiğini belirtmektedirler. Bir araya gelme sıklığını ayda bir diyenlerin toplam grup içindeki oranı %3.3 iken, yılda bir diyenlerin oranı 1.6'dır. "Düğün, kutlama ve bayramlarda bir araya geliyoruz" diyenlerin toplam grup içindeki oranı %13.9'dur. "Her gün ve haftada bir, bir araya geliyoruz" diyenlerin oranıyla birleştiğinde; yaklaşık %95'inin düğün ve bayramlarda bir araya geldikleri anlaşılmaktadır. Bunun da köy ve kırsal kesimde baskın olan geleneksel değerlerin varlıklarını kentleşme sürecinde hala sürdürdüğü anlamına geldiği söylenebilir.

Araştırmaya katılan yetişkinlerin (N=425) %84.5'i, bir sorunla karşılaştıklarında komşularından yardım alabileceklerini belirtmişlerdir.

Kent kültüründe pek rastlanmayan bu durum; mahalle halkının birbirlerini yakından tanımaları, göç olgusunun yarattığı ekonomik, kültürel ve psikolojik vb. sorunların ortak olması ile kırsal yaşamda edinilen yardımlaşma, paylaşma, destek alma "el eli yıkarsa, el de yüzü yıkar" özdeyişinde saklı olan temel değerlerin henüz bir aşınmaya uğramamış olmasıyla açıklanabilir. Elbette sorun çözme kaynaklarını bilmiyor olmanın önemli bir etkisi de bulunmaktadır.

"Bir sorunla karşılaştığımda yardım alabileceğim bir komşum yok" diyenlerin oranı %14.6 iken, bu soruya yanıt vermeyenlerin oranı ise %9 (4 kişi)'dur.

Ortak Sorunların Çözümünde Biraraya Gelebilme Durumu: Ege Mahallesinde yaşayan yetişkinlerden araştırmaya katılanların %29.9'u mahalle sorunlarının çözümünde bir araya gelemediklerini belirtirken,%71.1'i bir araya gelebildiklerini belirtmişlerdir.

Yetişkinlerin komşuluk ilişkilerinde görülen güçlü bağın, ortak sorunların çözümünde de devam ettiği söylenebilir. Kentleşme sürecine giren topluluklarda görülen en belirgin özelliklerden biri olan ortak sorunlara karşı bireysel duyarsızlıklar içinde

bulunma ya da diğer bir deyişle sorunların çözümünü kent yöneticilerine bırakma eğilimi burada en düşük düzeydedir. Bu durum, bölge için yaşamsal tehdit oluşturan Mamak Çöplüğünün kaldırılması için bölgede sivil toplum örgütlerinin desteğinde sık sık gösterilerin yapılmasının ve ilgililerin soruna çevreci bir anlayışla yaklaşımlarını isteme taleplerinin, mahalle hakkında sorunların çözümünde bir araya gelme, örgütlenme gereğini ve bu bağlamda halkta bilinçlenmeyi beslemiş olduğu yönünde yorumlanabilir.

Boş Zamanlarını Değerlendirme Durumu: Araştırmaya katılanların boş zamanlarını değerlendirme durumlarına ilişkin frekans ve yüzde dağılımları yoğunluklarına göre çizelge-19'da sıralı olarak verilmiştir.

Çizelge-19 Boş Zamanları Değerlendirme Durumu Frekans ve Yüzde Dağılımları

Sıra No	Seçenekler	(f)	%
1-	TV İzleme	127	29.8
2-	Komşulara Ziyaret	80	18.8
3-	Kitap, Dergi Okuma	38	8.9
4-	Gazete Okuma	28	6.6
5-	Kahveye Gitme	22	5.3
6-	Radyo Dinleme	16	3.8
7-	Gönüllü Kuruluşlarda Çalışma	15	3.5
8-	Güne Gitme	14	3.3
9-	Sinema ve Tiyatroya Gitme	13	3.1
10-	Spor Yapma	4	0.9
11	Bunların Dışında	68	16.0
12	TOPLAM (n)	425	100.0

Çizelge-19 incelendiğinde Ege Mahallesi sakinlerinin %29.4'ünün boş zamanlarını televizyon izleyerek geçirmekte olduğu görülmektedir. Bunu sırasıyla %15.5 ile komşulara giderek ve %13.5'le kahveye giderek boş zamanın değerlendirilmesi izlenmektedir. Spor yaparak boş zamanlarını değerlendirme seçeneğinin son sırada yer alması düşündürücüdür.

Çizelge-20 Açılacak Sosyal ve Kültürel Kurslara Katılma Durumuna İlişkin Yüzde ve Frekanslar

Seçenekler	(f)	(%)
Evet	295	69,4
Hayır	126	29,6
Boş	4	1,0
Toplam	425	100,0

Araştırmaya katılan yetişkinlere; “Sosyal ve kültürel alanlarda bir kurs açılrsa katılmak ister misiniz? “ sorusuna verilen yanıtlar Çizelge 20’de verilmiştir.

Araştırmaya katılan yetişkinlerin yaklaşık yüzde yetmişi sosyal ve kültürel alanlarda açılacak bir kursa katılma isteğinde olduğunu belirtmiştir. Yetişkinlerin yaklaşık yüzde otuzu ise açılacak sosyal ve kültürel kurslara katılmama yönünde görüş belirtmişlerdir. Bu yetişkinlere katılmama nedenleri sorulduğunda alınan yanıtlar yaşlılıktan, yeni evliliğe kadar uzanan geniş bir yelpazede yer almıştır. Bu görüşler özetle aşağıda verilmiştir.

- Çok yaşıyım, benden geçti artık, bu yaştan sonra gerek yok.
- Ailem, beyim izin vermez. Eğer kursa katılırsam çok kızar, evde huzursuzluk olur.
- Faydalarına inanmıyorum. Ne işime yarayacak. Ne olacağını bilsem, katılırım.
- Bana gerekli değil, ihtiyaç duymuyorum. İlgimi çekmiyor.
- Para kazandırmaz ki, faydalarına inanmıyorum
- Çalışıyorum, yapacak başka işlerim var.
- Hayat telaşesi bizi her şeyden uzaklaştırıyor
- Böyle bir kursu başaracağıma inanmıyorum.
- Daha yeni evliyim, ev hanımı olduğum için biraz çekingenliğimiz var.

Araştırmanın sonuçları:

1.”Halk Eğitimi ve Toplum Kalkınması Alan Çalışması” bağlamında Ankara-Mamak ilçesi, Tuzluca Yayı Semti Ege Mahallesi’nde yürütülen “**Kentleşme Sürecinde Yetişkinlerin Eğitim Gereksinimleri**” konulu alan araştırmasında **görüşmeciler anketör** olarak görev alan Halk Eğitimi Bölümü 1999-2000 öğretim yılı son sınıf öğrencileri, çalışma alanını yakından tanıma, görüşme formu hazırlama, yüz yüze görüşme yoluyla yetişkinlerin eğitim gereksinimlerini belirleme konularında deneyim kazanmışlardır.

2. Araştırmaya katılan yetişkinlerin %12.7’si hiç okuma-yazma bilmemektedir. %8.5’i ise okur-yazar olup, diplomadan yoksundur. Yetişkinlerin okumaz-yazmazlık nedenleri, maddi olanaksızlık (%46.6), ailesinin izin vermemesi (%30), bulunduğu yerde eğitim kurumu olmaması (%15), ve kendisinin istememesi (%8.3) olarak sıralanmaktadır.

Eğitim hizmetlerinden yararlanmış yetişkinler, almış oldukları eğitimin yaşamlarını kolaylaştırıp sürdürmede yeterli olmadığını ileri sürerek, yeniden eğitim olanağı sunulduğunda bundan yararlanmak istemektedirler. (N=351; %64)

3. Ege Mahallesi’ndeki yetişkinler, özellikle kadınlar, geçimlerini sağlama gücü verecek gelir getirici kursların açılmasını istemektedirler. Açılacak kursların evlerine yakın yerlerde açıldığında katılacaklarını belirten yetişkinlerin yarıyı yakını beceri sahibi olduklarında, sosyal güvencesi olan bir yerde çalışabileceklerini; yarıdan biraz fazlası ise,

kendi işini kurmak istediği, bu olmadığında da “sipariş usulü” evinde üretim yapmak istediğini belirtmektedir.

4. Araştırmaya katılan yetişkinler, anne-baba ve çocuk eğitimi ve aile planlaması konularında eğitim gereksinimi içindedirler. Eğitim gereksinimi içinde olanlardan %69'u bu konularda kurs açılırsa katılırim derken, % 31'i ailesinin izin vermemesi,zamanın elverişli olmaması ve yararlarına inanmama gibi nedenlerle katılmak istememektedir.

5.Araştırmaya katılanların yarısından biraz fazlası, aile içersinde dengeli beslenme ve sağlıklı yaşam koşullarına dikkat ettiğini belirtirken; yarıya yakını, yeterince dikkat edemediklerini belirtmiştir. Dikkat edemeyenlerin (N=202;%81.64'ü ekonomik yetersizlik, %18.36'sı da bu konuda yeterli bilgiye sahip olmadıkları nedeniyle dikkat edemediklerini belirtmişlerdir.

6.Araştırmaya katılanlardan (N=425)) %65.4'ü bir yurttaş olarak ödev ve haklarını bildiğini belirtirken, %32.2'si bilmediğini; % 1.4'ü görüş belirtmemiştir. Kişilik hak ve ödevlerini bilmediğini belirtenlerin (N=147) %57 si Yurttaşlık bilinci kazandıracak sosyal ve kültürel kurslar açılırsa katılırim derken, %43'ü hayır katılmam görüşünü paylaşmışlardır.

7.Araştırmaya katılanların büyük çoğunluğu (N=425; %90) seçimlerde oy kullanmayı bir yurttaşlık ödevi olarak görürken; oy vererek seçtiği kişilerin (muhtar,belediye başkanı, encümen üyesi ve milletvekili v.b.) çalışmalarını %53 oranında izlemektedir.

8.Mahalle halkı boş zamanlarının büyük çoğunluğunu TV izleyerek geçirmektedir. Buna sırasıyla komşu ziyaretleri, gazete kitap okuma, kahvehaneye gitme, radyo dinleme, güne gitme, gönüllü kuruluşlarda çalışma ve spor yapma izlemektedir.

Ege Mahallesi sakinlerinin işsizlik ve geçim sıkıntılarının yanı sıra yol,kanalizasyon, elektrik, sağlık ocağı, mahalle kütüphanesi* gibi sorunları bulunmaktadır. En büyük sorun **Mamak çöplüğü** olup, bunun kaldırılması istenmektedir.

9. Ege Mahallesindeki yetişkinler arasında göç edip geldikleri il, ilçe ve köy düzeylerinde baskın bir hemşehri kümelenmesi vardır. Bu hemşehri kümelenmeleri bir yandan kendi aralarında dayanışmayı artırmada, sorunlarıyla başa çıkmada olumlu yönde etkilemekte iken, öte yandan da onların kent yaşamından uzak durmalarının nedenini oluşturmaktadır.

*Alan araştırmasının bitimini izleyen günlerde mahalle muhtarı Ali Kahraman'ın gayretli ve özverili çalışmalarıyla yapımına başlanan **Ege Mahallesi Kütüphanesi (Ders çalışma ve ödev hazırlama merkezi)** 2002 sonbaharında bitirilerek hizmete sunulmuştur.

Öneriler

1.Kırsal yerleşim birimlerinden göç ederek şehirlerin kenarlarına yerleşerek kent varoşlarını oluşturan insanların, köy kültüründen kent kültürüne geçişte ; toplumsal değişimin yarattığı sorunların çözümünde kamu kuruluşlarının yanı sıra; yerel yönetimlerin,sivil toplum örgütlerinin,basın-yayın organlarının,üniversitelerin desteği sağlanmalıdır.

2.Günümüzde bir yurttaşın günlük yaşamını sürdürebilmesi için en az temel eğitim düzeyinde bir eğitime gereksinimi vardır. Kentleşme sürecini yaşayan yetişkinlerin en az temel eğitim düzeyinde eğitim hizmetlerinden yararlanmaları sağlanmalı,bundan daha azı ile yetinilmemelidir. Bugün ülke genelinde yürütülen “Ulusal Eğitime Destek Projesi” kapsamında yer alan okuma –yazma kursları, temel eğitim kursları olarak genişletilmelidir.

3.Halk Eğitimi Merkezleri, yetişkinin yakın çevrelerinde onlara, geçimini sağlama gücü verecek meslek ve sanat kursları açarak yeteneklerini geliştirmelerine,üretimde bulunmalarına yardımcı olmalıdır.

4. Geçimini sağlama gücü verecek meslek ve sanat kurslarının açılmasıyla yetenekler gelişen insanlara üretimde bulunabilmeleri için iş kurma,donatım ve üretim kredilerinin nasıl sağlanacağı, üretimin değerlendirilmesi için satış ve pazarlama olanakları nelerdir? gibi konularda bilgilendirilme çalışmaları yapılmalıdır. İş ve meslek örgütlenmesinin önemi kavratılmalıdır.

5.Ege Mahallesinde yetişkinlere yönelik meslek ve sanat kurslarının yanı sıra ,Ana-çocuk sağlığı, aile planlaması, ev yönetimi ve beslenme konularında da kurslar açılmalı; kurslarda alan uzmanlarından yararlanılmalıdır. Ancak bunların sunacakları eğitim hizmeti öncesinde, yetişkin eğitimi konusunda; yetişkin psikolojisi, yetişkinlerin öğrenme özellikleri, andragojik varsayımlar, yetişkin eğitiminin ilke ve yöntemleri konularını kapsayan bir eğitim seminerinden geçirilmeleri sağlanmalıdır.

6. Bir yurttaş olarak ödev ve haklarının bilincine vardırarak sosyal ve kültürel kurslar bağlamında yetişkinlere yurttaşlık eğitiminin yanı sıra demokrasi eğitimi de verilmeli, seçimlerde oy kullanmanın bir yurttaşlık görevi olduğu kadar, oy vererek seçtiği kişilerin çalışmalarını takip edip izlemenin de sorumlu bir yurttaşlık görevi olduğunun farkına varmaları sağlanmalıdır.

7.Alan araştırmalarının sonuçları, alana hizmet sunan kurum ve kuruluşlarla paylaşılmalı; alana ilişkin hizmet planlamaları yapılırken araştırma bulgularından yararlanılmalıdır.

8. Halk Eğitiminin hedef kitesini doğrudan ilgilendiren; **Okuma-Yazma Kampanyası, Ulusal Eğitime Destek Projesi, İstihdam Garantili Beceri Kazandırma Kursları** gibi çalışmalar ister yerel, ister bölgesel, isterse ulusal düzeyde olsun, yetişkinlerin katılımını sağlayarak önceden yapılacak alan çalışmalarının verileri üzerine planlanıp projelendirilmelidir. Yetişkinleri yok sayan ve onların gereksinimlerine dayandırılmayan hiçbir çalışma tam ve gerçek amacına ulaşamaz. Geçmiş bunun örnekleriyle doludur.

KAYNAKÇA

- Alkış,Nur (1993) Gecekonduya Yaşayan Yetişkinlerin Mesleki Eğitim İhtiyacı ve Katılma Engelleri, Yıldız Tek.Ünv.Fen Ed.Fak. Eğt. Bil. Böl. Sayı:263 İstanbul.
- Balcı,Ali (1995) Sosyal Bilimlerde Araştırma: *Yöntem,Teknik ve İlkeler* A.Ü Eğitim Bilimleri Fakültesi Ankara.
- Bilir,Mehmet (1995)ncesu Köyü: *Yurtdışı İşçi Göçünün Köydeki Toplumsal Değişmeye Etkisi* Ürün Ltd.Şti. Ankara
- Bülbül, Sudi. (1991)Halk Eğitimine Giriş. Anadolu Üniversitesi Ders Kitapları Yayınları No:118 Eskişehir.
- Castells,Manuel (1997) Kent,Sınıf,İktidar (Çev.Asuman Erendil) Bilim ve Sanat Yayınları:Ankara
- Geray,Cevat (2002) Halk Eğitimi (Güncelleştirilmiş 3.Baskı) İmaj Yayınları. Ankara.
- ,(1969) “Urbanization in Turkey” SBFD.c.xxiv No:14 Ankara
- Gölbaşı,Sevim.(1998) Gecekondu Bölgelerinde Yaşayan Kadınların Eğitim İhtiyaçları A.Ü.
S.B.E..Halk Eğt.A.B.Dalı..(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Ankara.
- Knowles,M.(1996) Yetişkin Öğrenenler: *Göz Ardı Edilen Bir Kesim* (Çev. Serep Ayhan) A.Ü. Basımevi.Ankara.
- Lowe,John.(1985) Dünyada Yetişkin Eğitime Toplu Bakış (Çev.Turhan Oğuzkan) Türkiye Milli Komisyonu,Ankara
- Miser. Rıfat (1999) “Kalkınma İnsanın Gelişimi ve Tolum Kalkınması Yöntemi” A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi C.32,Sayı:1-2,s.41-48. Ankara
- Sencer, Yakut.(1979) Türkiye’de Kentleşme: *Bir Toplumsal ve Kültür Değişme Süreci.* Kültür Bakanlığı Yayınları. Ankara.
- Şenyapılı,Önder. (1978) Kentleşen Köylüler. Milliyet Yayınları ,İstanbul.
- Tatlıdil, Ercan (1989) Kentleşme ve Gecekondu, Ege Üniv. Eğt. Fak. Yayınları. İzmir.
- Tekeli,İlhan .Gülöksüz Yiğit ve Okyay,Tarık.(1976) Gecekondu, Dolmuşlu İşportalı Şehir. Cem Yayınevi İstanbul.
- Unicef Türkiye Temsilciliği (1990) Herkes İçin Eğitim Dünya Konferansı (Çev: Nil Okman) Ankara